

Jaargang 55 augustus 2016 1608-196

DE MIEDBRINGER

STICHTING ONS SCHELLINGERLAND

DE MIEDBRINGER

Contact- en mededelingenblad nummer 16-08-196 van de
STICHTING ONS SCHELLINGERLAND

Voorzitter Hilmar Schurink, Lies 67, 8895 KS Lies
Telefoon: 0620-704037. E-mail: schurink@quintessens.nl

2 Secretaris Jaap Smit, Lies 73, 8895 KS Lies
Tel. 0562-448336. E-mail: sjoekedam@planet.nl

Penningmeester Herman Wessel, Hoorn 50, 8896 JG Hoorn
Tel. 0562-448585. E-mail: herman.wessel@hetnet.nl

Redactie Gerard Muiser, Westerdam 6,
8891 GM Midsland,
Tel. 0562 448037. E-mail: gmuiser@telfort.nl

Donateurs- Zie Penningmeester
Administratie

Stichting Ons Schellingerland is een ANBI geregistreerde stichting.
Rabobank: NL 50 RABO 03.25.57.99.46
t.n.v. Stichting Ons Schellingerland, Hoorn 50, 8896 JG Hoorn.

www.sos-terschelling.nl

In dit nummer:

ISSN 1380-9431

Voorwoord van de radactie	3
Donateursbijeenkomst	4
Financieel Jaarverslag	5
Staat van baten en lasten	6
Van de voorzitter	7
Actuele onderwerpen	12
Kartaaljournaal	21
De Noordkaap op de Boschplaat	23
Eiland zonder grenzen	30

Foto hart pagina's: Gerrit Bart Volgers - de Grië en de Boschplaat

Voorwoord van de redactie

Voor u ligt de Miedbringer, het mededelingenblad van de Stichting Ons Schellingerland, het zomernummer van het jaar 2016. Vakantie of geen vakantie, het bestuur van SOS blijft paraat. In dit nummer natuurlijk weer veel informatie over allerlei zaken die op Terschelling spelen. Het 'Netjournaal' is herdoopt in 'Kwartaaljournaal', een vlag die de lading beter dekt. Bijzondere aandacht voor de aankondiging en agenda van de jaarlijkse donateursvergadering op vrijdag 16 september 2016 om 19.30 (!) uur in het gebouw 'De Kraak' op West. Verder een interessante bijdrage van Egge Knol over de kaap op de Boschplaat, een bijdrage van George Visser.

Vergeet niet af en toe te kijken op de vernieuwde site van SOS, www.sos-terschelling.nl, die zo actueel mogelijk gehouden wordt om u zo spoedig mogelijk op de hoogte te houden van ontwikkelingen op Terschelling. Veel lees- en kijkplezier!

Gerard Muiser, eindredacteur van De Miedbringer en bestuurslid van SOS

Donateursbijeenkomst 2016

De Algemene Donateursbijeenkomst wordt gehouden op vrijdag 16 september 2016 om 19.30 (!) uur in het gebouw 'De Kraak', Burgemeester Reedekerstraat 56B op West. We zorgen voor een geluidsinstallatie.

AGENDA:

Opening door de voorzitter

Mededelingen door de secretaris

Notulen van de 53e donateurs-vergadering van 18 september 2015. Deze notulen staan in De Miedbringer van december 2015

Jaarverslag 2015. Dit jaarverslag staat in De Miedbringer van april 2016

Financieel verslag 2015 en Begroting 2016 en 2017. Deze staan in deze Miedbringer

Verslag kascommissie. Benoemen nieuwe kascommissie

Bestuursverkiezing. Statutair aftredend zijn de heren H.F.Schurink (voorzitter), J.A.Smit (secretaris) en J.van der Zee (lid). Allen stellen zich herkiesbaar Miedbringer, website, Twitter, persberichten, bijeenkomsten, donateursverving

Rondvraag 1: andere intern-organisatorische zaken

PAUZE 1

Voordracht door Egbert Zorgdrager, 'Natuurboer' te Formerum over: "Kansen voor Terschellinger Landbouw!", met ruimte voor discussie

PAUZE 2

Bestuurlijke Bespiegelingen (voorwoord), Actuele Onderwerpen en de rol van SOS

Rondvraag 2: andere externe onderwerpen die aandacht vragen

Sluiting (ca. 22.30 uur)

Financieel Jaarverslag 2015

FINANCIËN

2015 was een goed financieel jaar voor SOS. Dit is hoofdzakelijk te danken aan donateurs die dit jaar goed in de beurs hebben getast. Daar tegenover staat als aandachtspunt het nog steeds verminderen van het aantal betalende donateurs. We hebben, naast onze periodiek De Miedbringer, een website-upgrading gerealiseerd, ook geschikt voor smart-phone e.d. Het redactieteam is voor de actualisatie uitgebreid.

Het boekjaar werd afgesloten op 31 december 2015

De totale inkomsten over 2015 waren € 11.398,-.

Onze totale uitgaven bedroegen € 9.337,- hoofdzakelijk bestaande uit:

Druk- en verzendkosten Miedbringer € 5.317,-, Actualisering webkosten, Bijdrage aan Terschellinger projecten. Het resultaat van onze staat van lasten en baten is positief.

BEGROTING 2017

De begroting voor 2017 laat geen grote uitschieters zien ten opzichte van dit jaar. Er zijn geen bijzondere kosten of baten voorzien. In de algemene donateurs vergadering zal om uw goedkeuring worden gevraagd na presentatie.

DONATEURSBESTAND

Op 31 december 2015 was de stand als volgt: 437 betalende donateurs, 12 begunstigen (dit zijn instellingen en personen die de Miedbringer gratis ontvangen) 11 donateurs voor het leven. Het totaal aantal ingeschreven donateurs is 460 In 2015 hebben 26 nieuwe donateurs zich ingeschreven. Een verheugend aantal, in het bijzonder te danken aan de Beestemark-actie.

ALGEMENE OPMERKING

Het grote aantal royaal betalende donateurs en giften hebben het jaar 2015 weer tot een sluitende begroting gemaakt, waarvoor mijn grote dank.
Herman Wessel, penningmeester

Staat van baten en lasten

	Realisatie 2.015	Begroting 2.016	Begroting 2017
BESTUURSKOSTEN			
Vergaderkosten dgl./alg.bestuur	40	150	400
Reservering 3 j best.avond '10/'12	-	-	-
Representatiekosten	295	200	100
Overige bestuurskosten	547	200	500
	882	550	1.000
ADMINISTRATIEKOSTEN			
Adm.tie/computerkosten	-	220	250
Abonnementen/contributies	-	125	-
Telefoon/overige comm.kosten	-	100	-
Advertentiekosten	-	250	100
	-	695	350
DONATEURSKOSTEN			
Druk/verzendkosten Miedbringer	5.317	5.500	5.500
Kosten donateursvergadering	-	300	300
	5.317	5.800	5.800
ALGEMENE KOSTEN			
Assuranties	122	122	122
Juridische/advieskosten	331	1.000	1.000
Juridische/advieskosten restitutie	-402	-	-
Bankkosten	204	200	200
Webkosten	1.930	500	200
Beheerskosten "Strieperkerkhof"	259	-	260
Beheerskosten "Sjouw"	194	-	100
Beheerskosten "Seinpaal"	-	-	-
Beheerskosten "Kaaop"	-	-	-
Bijdragen onbenoemde projecten	500	500	500
Kosten Boek	-	-	-
Overige algemene kosten	-	700	-
	3.138	3.022	2.382
LASTEN TOTAAL	9.337	10.067	9.532
OPBRENGSTEN			
Donaties	10.895	9.000	10.000
Giften	-	-	-
Subsidies	259	-	260
Rentebaten	245	-	-
	11.398	9.000	10.260
BATEN TOTAAL	11.398	9.000	10.260
RESULTAAT	2.062	-1.067	728

Van de Voorzitter

BIJZONDER TERSCHELLING: BESTUURLIJKE BESPIEGELINGEN

Syrië, Rusland, Turkije, Griekenland, Nice, Parijs, Brussel, Brexit, Trump. De bestuurlijke besluitvorming in de wereld lijkt op zijn kop te staan om ogenschijnlijk verschillende redenen. Is er sprake van een tijdperk-einde of tijdperk-wisseling, zoals na revoluties in het verleden? De woorden 'democratie', dictatuur, populisme, kapitalisme of neo-liberalisme dekken de chaotische ontwikkelingen niet. Er moet een nieuw woord voor komen. Onmiskenbaar speelt het verschijnsel 'sociopathie' een rol bij mensen die de macht naar zich toe hebben getrokken (Ben Tiggelaar, NRC 2016). We gedragen ons minder beschaafd en respectvol naar elkaar. Minder sociaal. De empathische en morele vermogens lopen terug, lijkt het.

In deze column geef ik enkele citaten van landelijke bekendheden over die maatschappelijke ontwikkelingen. Daarna beschrijf ik enkele trends op het gemeentelijk bestuursniveau van Terschelling. En dan is de vraag hoe Stichting Ons Schellingerland, SOS, als 'actiegroep' daar in de toekomst zelf bestuurlijk mee om moet gaan.

Ik begin dus met enkele citaten uit landelijke kranten. Op zichzelf staand en in combinatie vertellen zij een belangrijk verhaal:

"Overheden hebben geen grip meer op maatschappelijke ontwikkelingen. Alles overheersend is het kapitaal. Daar gaan we aan kapot" (Jan Terlouw, Parool 2016);
 "Niet de temperatuurstijging van de aarde, maar de politieke opwarming van de samenleving zal eerst en vooral onze topaandacht vergen" (René Cuperus, VK 2016);

"Macht alleen geeft nog geen gezag, de helft plus één geeft nog geen draagvlak" (Jacques Wallage, Fin.Dagblad 2016);

"Hoe democratisch zijn in een sterk gepolariseerd klimaat al die onwrikbare meningen van politici eigenlijk?" (Jacques Wallage, FD 2016);

"De complexe werkelijkheid van een parlement laat zich niet meer eenvoudig verbinden met het democratiebesef van veel burgers" (Jacques Wallage, FD 2016);

"Politieke partijen zijn niet langer de belangrijkste route voor verandering. Mensen zoeken het in kleinere verbanden" (Max van der Berg, Volkskrant 2016);

"Zodra mensen zich niet langer iets aantrekken van wat voor politiek realistisch doorgaat, opent zich een nieuwe wereld vol creatieve mogelijkheden" (René Cuperus, VK 2015);

"Gemeenteraad, luister meer, praat minder" (Drie raadsgriffiers, Trouw 2012);

"In Friesland wordt voor het eerst provinciebreed geëxperimenteerd met een nieuwe vorm van democratie: door loting burgers laten meebeslissen opdat de kloof met de politiek kleiner wordt" (LC 21.6.2016).

De kloof tussen burger en politiek en de terugtocht van de overheid, ook op lokaal niveau, is al veel langer aan de gang. Het onderwerp speelt al meer dan twintig jaar en leidde in 2002 ondermeer tot het duale stelsel. Daarin zijn de gemeenteraad en het college van B&W twee gescheiden werelden geworden. In theorie althans. Vóór 2002 maakten de wethouders deel uit van de gemeenteraad met de burgemeester als centrale spil. Dat is nu niet meer zo. Het duale stelsel heeft vooral tot meer bureaucratie geleid in de zin dat bestuurders vooral hun eigen hokje aan het verdedigen zijn en een gezamenlijke visie verder weg is dan ooit. Denk aan de toekomstverkenning (“visie”) TS25. We zitten nu met een gemeentelijke overheid waarvan veel wordt verwacht, maar die steeds minder wil en kan qua personeel, kennis en geld. In een krimpsituatie dus. Het neo-liberale utopia gaat uit van een samenleving zonder overheid, met alleen nog marktrelevante relaties. Direct betaald door ‘de klant’. Algemeen belang bestaat daarin niet meer, volgens de ‘neoliberale bijbel’ van Ayn Rand, het meest gelezen boek in de VS. In wat voor wereld komen we terecht als dit bewaard wordt? Terschelling in de verkoop?

Er zijn de laatste 10 tot 20 jaar meerdere dingen veranderd bij gemeenten, en ook bij de gemeente Terschelling. Ik loods u langs een aantal relevante trends, die ook relevant zijn voor het werk van het SOS-bestuur:

Tegenwoordig lijkt politiek vooral crisismanagement. Maar ‘vroeger’ hadden politieke partijen een ‘visie’ op de maatschappij met een ‘programma’ waarop zij werden gekozen. Vervolgens werd - vaak via een coalitie - ‘beleid’ gemaakt, voor 10 jaar. Bijvoorbeeld ruimtelijk beleid, sociaal beleid, natuurbeleid. Ambtelijke organisaties waren daar vooral druk mee: met het maken, met evalueren en met herzien in cycli van 10 jaar. Dat leidde tot een planmatige uitvoering van dat beleid. Dus niet voor niets. Inmiddels wordt het woord ‘beleid’ steeds minder in die betekenis gebruikt en komt het woord ‘kaders’ in zwang. Het (kortetermijn) “beleid” van de gemeente Terschelling wordt nu jaarlijks gemaakt in de Kadernota. Daarbij gaat de raad niet meer over de inhoud, maar over de randvoorwaarden (meestal geld). Met name om losstaande ‘initiatieven’ te kunnen toetsen. Dit leidt vanuit de gemeente(n) al gauw tot ‘incidentalisme’ (zorghotel Formerum) en ‘cliëntelisme’ (campus). Dat zegt de gemeente zelf overigens ook. Nog een stap verder op de weg naar het utopia ligt financiële ‘co-productie’ door de gemeente (campus, golfbaan), met aan het voorlopig eind van die weg eigen ‘projectontwikkeling’ door de gemeente (Bermuda-4, woningbouw Dellewal). Het algemeen belang wordt zodoende sluipenderwijs ingeruild voor eigen belang. ‘Geheime besluiten’ die op Terschelling frequent voorkomen in een ‘politiebureau’ (coalitie, presidium, college, bilateraal tjes) leggen hier nog een extra mistlaag overheen: campus, Dellewal, klokkeluidersdossier. Dat zit hem in de ‘cultuur’, die nogal hoekig is.

Een tweede trend is, dat als het om ‘initiatieven’ gaat dan zien we op Terschelling dat stichtingen, verenigingen, werkgroepen en coöperaties steeds meer het - van oorsprong - publieke terrein van de gemeente overnemen. Typisch Terschellings in samenwerking en in zelfredzaamheid: de Buren, Stichting VVV, Stichting Grië, Bunkerstichting, Energiecoöperatie, Sporen in het Zand, Schellinger Erfdeel, Vereniging gas(T)vrij Terschelling, Stichting Natuurherstel Baai Dellewal, Vogelbescherming-Polderpracht, Stichting Golfbaan, Werkgroep Natuurbegraven, enzovoort. De rol van de gemeente wordt daarin steeds bescheidener. Tegelijkertijd wordt de regierol van de gemeente steeds vaker gemist (procesmanagement).

Een juiste aanpak van burgerparticipatie vroegtijdig in het planproces, vóór de besluitvorming door de raad, kan de kloof tussen gemeente en burger dichten en tot betere besluitvorming door de raad leiden. De grondhouding van de gemeente moet daarvoor dan wel veranderen.

Een derde trend in het lokaal bestuur op Terschelling is, dat besluiten steeds verder naar beneden in de organisatie, of uitbesteed naar buiten zijn ‘gemandateerd’. En autonoom ambtelijk worden afgehandeld. Dat stelt wel eisen aan de kennis en ervaring van de ambtelijke of gemandateerde organisatie (FUMO). Er komt inhoudelijk geen bestuurder of raadslid meer aan te pas, alleen nog de theoretische ‘formele bestuurlijke verantwoordelijkheid’. Dat heeft zijn reden, maar het ‘zicht’ van de wethouders, de raadsleden en de burgers op dit soort ontwikkelingen wordt daardoor steeds minder. In raadscommissies vindt geen

echte dialoog plaats. Dit betekent dat de ‘bestuursrechter’ steeds vaker de rol van democratisch controleur moet uitoefenen. En dat ook ‘WOB-verzoeken’ (Wet Openbaarheid Bestuur) meer zullen gaan voorkomen. En niet alleen om er aan te verdienen. De burger vertrouwt in ‘de kloof’ niet meer op voorhand zijn gemeente. Dat zou de ‘democratisch gekozen’ politici te denken moeten geven. Waar staan ze eigenlijk voor? En hun partijen?

Als ook raadsleden hun democratisch controlerende taak niet kunnen uitoefenen (omdat dit ‘democratisch besloten’ is door de helft plus één) en WOB-verzoeken niet gehonoreerd krijgen (omdat ‘democratisch besloten’ is dat dit geen taak is voor raadsleden), dan wordt het democratisch laagje vernis bij de gemeente wel erg dun. Controle op de bureaucratie is democratie. Dat de burger meer respect zou moeten hebben voor de ‘democratische besluitvorming’ door de raad en minder moet grijpen naar het middel van ‘bezwaren en beroepen’ (omdat dat zo duur is voor de gemeente), zoals tijdens de laatste twee nieuwjaarstoespraken werd verzocht, valt dan niet goed te praten. Kijk dan ook naar de kwaliteit van het ambtelijk werk. De relevantie van de zelfstandige gemeente Terschelling is dan in het geding. Dat kan beter. De burger is geen ‘klant’ van de overheid, maar opdrachtgever.

Wat is de rol van het SOS-bestuur in dit veranderende beeld? Zien we alles lijdzaam aan, of is SOS meedenkend richting de gemeente Terschelling? SOS is geen gezelligheidsvereniging die het verleden koestert. En zij is ook geen politieke partij, en wordt het ook niet. Haar 450 donateurs verwachten van het bestuur dat zij ontwikkelingen op het eiland kritisch volgt, ook politiek-bestuurlijke ontwikkelingen. En toetst aan haar statutair doel ‘Behoud van het eilander eigene’ (authenticiteit). En dat SOS waar mogelijk pro-actief in ‘dialoog’ met de gemeente tot oplossingen of initiatieven komt. En waar de gemeente op dat gebied niet thuis geeft en SOS ‘democratisch negeert’, dat zij dan bij ongewenste ontwikkelingen aan de bel trekt en desnoods de weg naar de bestuursrechter volgt, zal duidelijk zijn. SOS is daarop ingesteld en heeft - landelijk gezien - een bijzondere positie. Meer Waddeneilanden hadden een Stichting Luis-in-de-pels willen hebben (Texel, Ameland). Ook - of juist - in het onverhoopte geval van een gefuseerde gemeente Groot-Harlingen, mét Terschelling, heeft SOS als 55 jaar-bestaande organisatie een eiland-vertegenwoordigende functie als ‘ontvankelijke partij’. Dus SOS blijft voorlopig bestaan. Overigens is het niet de eerste keer dat SOS dit belangrijke bestuurlijke onderwerp onder de aandacht brengt. In de Miedbringer van december 2013 is daar ruim aandacht aan besteed in de column ‘Bijzonder Terschelling: Kantelpunt besturen’ en in het artikel ‘Bestuurlijke vernieuwing op Terschelling’. Beide artikelen zijn ook terug te lezen op www.sos-terschelling.nl.

Over bovenbeschreven situatie zullen we het hebben tijdens de komende Algemene Donateursbijeenkomst. Deze wordt gehouden op vrijdag 16 september om 19.30 uur(!) weer in het voormalige kerkje De Kraak aan de Burgemeester Reedekerstraat 56B. Een geluidinstallatie is aanwezig en voor pondkoek wordt

gezorgd. En donateurs die komen krijgen het boek ‘Eendenkooien’ van Piet Lautenbach cadeau, zeer gewaardeerd beschikbaar gesteld door de uitgever Jan Pieter Kok, ook de vormgever van onze Miedbringers.

De donateursbijeenkomst wordt opgeluisterd door een voordracht van Egbert Zorgdrager onder de titel “Kansen voor Terschellinger Landbouw!”. Egbert is de ‘Natuurboer’ uit Formerum die zijn melk levert aan de ecologische melkfabriek in Oosterend van de Terschellinger Kaas, en die ook actief participeert in het project Polderpracht van Vogelbescherming-Nederland. Hij geeft zijn visie op de polder en de landbouw op Terschelling vanuit eigen ervaring.

Voor de eerste pauze worden volgens traditie en statutaire verplichting de huishoudelijke zaken behandeld: notulen, jaarverslag, financiën, bestuurswisseling e.d. We houden het kort. Na de voordracht van Egbert en de tweede pauze is er tijd om in dialoog onderling en met het bestuur bovenstaande Bestuurlijke Bespiegelingen te bespreken en de andere Actuele Onderwerpen. We zullen om 22.30 uur de bijeenkomst afsluiten. De agenda en nog enkele bespreekstukken staan in deze Miedbringer. Ik zie uit naar uw komst en deelname!

Tot slot: bij deze Miedbringer treft u weer een brief van onze penningmeester met het verzoek uw donatie over 2016 over te maken. SOS heeft de ANBI-status, dus giften en legaten zijn aftrekbaar bij uw belastingaangifte. Uw bijzondere aandacht vragen wij bij uw bankoverschrijving het meegeleverde donateursnummer te vermelden (dit staat op de brief). De naam van uw banknummer en de donateursnaam willen nog wel eens verschillen. En zonder donateursnummer wordt het voor de penningmeester een heel zoek. Dus dank voor uw aandacht daarvoor.

Hilmar Schurink

Actuele Onderwerpen

Inmiddels is het een vast gebruik geworden dat ik u als verantwoording exclusief en kritisch meeneem langs de verschillende ruimtelijke projecten op het eiland die SOS bezig houden. In de krant leest u daar niet alles over. In de voorgaande Miedbringers kunt u per onderwerp steeds lezen wat er aan vooraf is gegaan, omdat sommige projecten al langer lopen. Het gaat meestal om wat complexe, juridische of politieke onderwerpen. Dat is ook de trend van de laatste jaren, zoals u in mijn voorwoord hebt kunnen lezen. Dus soms is het even doorbijten.

CAMPUS/BERMUDA-4

In de media heeft een 'artist impression' gestaan van de nieuwe campus voor de zeevaartschool met vijf gebouwen op ruime afstand van elkaar. Met sequoia's (reuzebomen) als terrein-inrichting om de schaal van de gebouwen wat te verdoezelen. Jammer dat dat geen relatie heeft met de werkelijkheid. Er is gemanipuleerd met de schaal. Helaas heeft ons Plan B met een acceptabeler invulling van de campus niet de gewenste aandacht gekregen van de gemeente. Plan B werd zelfs ontkend door het college. En de raad heeft zich nooit geïnteresseerd getoond. Er is in de raadscommissie geregeld naar gevraagd door een inspreker. Inmiddels is de bouw op de Berg begonnen, nadat de gemeente, De Veste en de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden, waar de zeevaartschool MIWB onder valt, tot een verstandshuwelijk zijn gekomen. In de Terschellinger van 14 juli jl. zei de huidige directeur van De Veste bij de officiële start van de bouw: "De gesprekken waren soms stevig, maar we zijn altijd met elkaar aan tafel gebleven". Dat is al een wonder, want in september 2013 wilde toenmalige directeur Sinke van De Veste zich uit het campusproject terugtrekken. De rol van de gemeente als mede-initiator blijft daarom wat onduidelijk. De gemeente staat namelijk ook genoemd op het bouwboard langs de kant van de hoofdweg. Tot hoever zijn de woontechnische eisen en de financiële participaties van de gemeente gegaan? Zijn de bouwgronden gratis overgedragen? Komen er nog lijken uit de kast ten laste van de gemeenschap? Hotel Victoria? Van de gemeenteraad is ook hierover niets meer vernomen, laat staan iets kritisch. Dat is toch haar taak? Kon de raad indertijd wel stemmen 'zonder last of ruggespraak' met al dat eigenbelang? Meer openheid is gewenst, ook over de vernieuwbouw van het bestaande 50 jaar oude zeevaartschoolgebouw. Voor zover bekend staat die renovatie nu op 'Hold'. Tegen Omroep Fryslan heeft de voorzitter van de studentenvereniging gezegd blij te zijn met de campusbouw, maar hij had toch liever twee studenten op een kamer gezien, zoals in de huidige campus. Dit vanwege de sociale cohesie en waarschijnlijk ook uit financieel oogpunt. Dat was SOS uit die hoek al bekend in januari 2014, na de eerste presentatie van het bouwplan en de huurprijs door De Veste. In het Programma van Eisen voor de bouw en bij de recente onder-

handelingen is dus iets mis gegaan. Want een jaar geleden ging het bij De Veste ook om een 'uitgeklede campus met drie bouwlagen en twee studenten op een kamer' van 18 m². Ook het Plan B van SOS van januari 2014 ging uit van het zelfde principe. Dat is bij het nieuwe studieleen-stelsel voor studenten minder kostbaar en dus in de exploitatie minder kwetsbaar, omdat centraler gelegen studielocaties, zoals Rotterdam en Amsterdam, wellicht aantrekkelijker zijn (thuiswonen, bijverdienen). En de bouwvolumes hadden de helft kunnen zijn. Dat was ook niet onbelangrijk voor Terschelling, met name voor het aanzicht van Baai Dellewal. En dan praat SOS niet meer over de verkeersonveilige ontsluiting op de hoofdweg. Die is voor rekening en risico van de gemeente. SOS hoopt er het beste van. De gemeente is zelf enthousiast over de woningbouw in Bermuda-4. Deze vond en vindt plaats zonder welstandseisen aan de vormgeving. Dat kan je nu al zien: een kakofonie van architectuurstijlen. Maar goed dat het nieuwbouwwijkje wat verscholen ligt. Het gehele project - Campus en Bermuda-4 - straalt geen professionaliteit uit. Jammer.

NATUURBEGRAVEN HOORN

Een werkgroep van burgers heeft onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van natuurbegraaven in het Hoornse Bos, voor niet-eilanders buiten de reguliere begraafplaatsen. Zij is tot de conclusie gekomen dat dit niet haalbaar is. Mogelijk wel het bijzetten van urnen of het verstrooien van as in de natuur. Maar dat gebeurt minder georganiseerd al, en is ook via de reddingboot Brandaris mogelijk. Achter dat asverstrooien of -bijzetten zit minder tijdsdruk. SOS heeft over dit onderwerp formeel geen standpunt uitgebracht, maar zag vooral bezwaren met het draagvlak van de Buren om Oost. Ook zou het logistiek bijna onmogelijk zijn het aantal begravingen per jaar of op de locatie te reguleren. Want welke criteria hanteer je daarbij, wie nog wel en wie niet meer? Gezien de korte organisatietijd bij begravingen, en de grote reisafstand vanuit het hele land naar Terschelling voor familieleden en vrienden van de overledene, is dat logistiek geen eenvoudige zaak. Men moet op korte termijn maar een dag vrij kunnen maken. Niet aan beginnen.

NATUURGOLFBAAN HALFWEG

Een andere groep burgers, in een stichting, is bezig te onderzoeken of in het bosgebied globaal vanaf de Tigerstelling, langs het fietspad richting Studentenplak, een extensieve 9-holes natuurgolfbaan gerealiseerd kan worden. Dit zowel voor de ca. 220 eilander golfspelers, als voor golftoeristen. Daarbij wordt niet, zoals gebruikelijk bij 9-holes banen, uitgegaan van een intensieve terreininrichting (met gemillimeterd speelgras) op circa 25 hectare. Maar wel van een veel groter en extensiever in te richten gebied (met ruige speelheide). Volgens de initiatiefnemers wordt wel 65% van het huidige naaldbos daar gekapt, maar er komt 'nieuwe natuur' voor terug (vooral duingras en heidevegetatie). Dit is nog nooit vertoond, zeker niet zonder kunstmatige beregening. De natuurwaarde neemt dus ten opzichte van het naaldbos toe, volgens de initiatiefnemers. Ook Staatsbosbeheer staat achter deze filosofie, want hiermee kan ze haar publieke terrein nuttig vermarkten en de natuurwaarden verhogen: een win-win-situatie, lijkt het wel. Zie ook het krantenartikel 'Natuurparken: het kan nog gekker' op www.sos-terschelling.nl. Citaat: "De Nederlandse natuur is niet leuk genoeg".

Bij de presentatie van de plannen eind juni heb ik namens SOS gezegd dat zij niet op voorhand 'voor' is, maar ook niet op voorhand 'tegen'. Dat wij de concrete plannen voor de bestemmingsplanwijziging zullen afwachten en beoordelen. En de erfpachtconstructie van Staatsbosbeheer ook. Het gaat immers om staatsbezit en openbaar toegankelijk terrein. Wel vroeg ik de gemeente als 'bevoegd gezag' een milieu-effect-rapportage (MER) te laten opstellen door de initiatiefnemers om te voorkomen dat 'zaken onder de pet worden gehouden'. Volgens de wethouder is de noodzaak voor een dergelijk rapport niet aanwezig en is van zaken onder de pet houden geen sprake. Dan kan er dus rustig een MER opgesteld worden. Daarin kunnen dan ook exploitatie- en inrichtingsvarianten aan de orde komen, bijvoorbeeld meer of minder compact of intensief.

Ik heb in de raadscommissie uit beroepservaring twijfels geuit over de technische en financiële haalbaarheid. Voor het eerste is zware betreding niet gewenst, voor het tweede wel. Circa 220 leden is te weinig basis voor een verenigingsbaan van circa 2,5 miljoen euro, en Staatsbos wil er geen projectontwikkelaar op. Met welk motief wordt het naaldbos dan verpacht en gekapt? "De rol van de gemeente is die van subsidiegever" zegt zijzelf: 50.000 euro voor een vervolgonderzoek samen met 50.000 euro van de provincie. Dit geld komt uit de opbrengst van de toeristenbelasting. De gemeente hoopt met de golfbaan via extra golftoeristen haar geld terug te verdienen via die toeristenbelasting. Dus zij treedt op als een soort mede-belanghebbende. De golfbaan scoort naast het zwembad hoog bij het college als basisvoorziening, in tegenstelling tot het voetbalveld van AVV in Hoorn. In de raadscommissie wees ik op de 'last en ruggespraak' van de raad als het gaat om het afwegen van het algemeen belang als zij mede-initiator is. Ook bij de campus verliep dat wat dubieus, inclusief manipulaties. De inspraak van SOS in de raadscommissie over de golfbaan is te lezen op www.sos-terschelling.nl onder Actueel.

B&Y-TERREIN/GROENE STRAND

Het beroepschrift van SOS tegen bedrijfsloodsen op het B&Y-terrein naast het Groene Strand ligt bij de bestuursrechter. Daarover is verder nog niets bekend. SOS gaat er vanuit dat projectontwikkelaar Segesta zodanig gewetensvol en ervaren is dat zij een betere invulling voor het verwaarloosde bedrijventerrein in die kwetsbare omgeving kan verzinnen en ook kan realiseren. Winstmaximalisatie zit er niet meer in.

SOS is benieuwd naar het verweerschrift van de gemeente die immers ook niet gelukkig is met de huidige bouwplannen van Segesta. Wie gaat zij nu bestrijden, SOS of Segesta?

APPARTEMENTENHOTEL MIDSLAND AAN ZEE

Ook het beroepschrift van SOS tegen de nieuwbouw van het 'restaurant met logiesaccommodatie' - en congrespotentie - boven op de zeereep bij Midsland ligt bij de bestuursrechter. Er ligt een verweerschrift van de gemeente dat kennelijk door het college is doorgemandateerd aan Stibbe-advocaten in Amsterdam. Het stuk heeft vooral de kenmerken van een advocaturaal pleidooi en minder van een beleidmatig betoog. Het beoogde gebouw blijft echter in strijd met het oorspronkelijke bestemmingsplan, zoals de gemeentelijke Commissie voor de Bezwaarschriften eerder beargumenteerde. Maar dat paste het college niet, vandaar dat Stibbe is ingehuurd. De klucht 'van rechtswege' gaat door naar de volgende ronde. Eind juli is een nieuw bouwplan ingediend gericht op een appartementenhotel uitgebreid naar totaal 52 personen in 15 niet-zelfstandige hotelappartementen, dus zonder eigen keuken (vooralsnog). Congressen en feesten zijn op de eerste en tweede etage niet meer mogelijk door het tussenplaatsen van muren. Het was te voorzien dat voor een rendabele exploitatie het vergunde grote bouwvolume ooit zou worden ingevuld met appartementen. Dat stond ook op eerdere bouwtekeningen. Er had ook gekozen kunnen worden voor een kleiner appartementencomplex zonder hotel-restaurantfunctie dat beter op het duin past.

NATUURHERSTEL DE GRIË

Naar aanleiding van reacties op de vorige Miedbringer heeft SOS gesteld dat zij in dit dispuut geen partij is en ook geen partij zal trekken, omdat het conflict 'onder de rechter' is, respectievelijk bij de provincie in behandeling is. Tien centimeter meer of minder ontwateren kan essentieel zijn voor bepaalde waarden, of deze nu landbouwkundig zijn of ecologisch. Vele partijen zitten nu met elkaar in de knoop. Het gaat om een belangrijk natuur- en landschapsherstelplan op het kwetsbare buitendijkse gebied ten oosten van de Dwarsdijk. Dit gebied is hoog waardevol en ook gevoelig voor teveel verkeer en recreanten, mede door aanwezige eendenkooien die rust vereisen. Veel wijsheid toegewenst.

BAAI DELLEWAL

Bij het uitkomen van deze Miedbringer heeft – als het niet opnieuw verschoven is – de rechter uitspraak gedaan in hoger beroep over de beslaglegging door Westcord-Hotels op de duingronden langs de baai Dellewal, tussen de oude burgemeesterswoning en Stay-Okay. Aan de enige baai van Nederland. Inmiddels heeft Hotel Schylge ook ontdekt dat de Baai Dellewal en het Werelderfgoed Wadden voor haar deur haar 'unique selling point' zijn. Via een interne metamorfose en via gerichte promotie probeert zij nu haar (matige) bezettingsgraad te verhogen. Hopelijk dat Westcord nu ook inziet dat haar 'unique selling point' aantasten door nieuwbouw in haar eigen uitzicht te plaatsen contra-productief kan zijn. En waarschijnlijk realiseert Westcord zich dan ook dat voor veel eilandgasten en eilanders (!!) het uitzicht op en vanaf de onbebouwde Baai een 'unique selling point' is in hún vakantie- of woonbeleving. Dus in dat wederzijdse begrip kunnen gemeente, Westcord en Stichting Natuurherstel waarschijnlijk wel tot een soort 'joint venture' komen gericht op de natuurontwikkeling van deze unieke baai. Dat doet de gemeente ook bij diverse andere projecten (zie hiervoor). Ik zou als drie partijen eens met elkaar gaan praten, dan komen die centen met enige creativiteit ook wel goed. De gemeente staat nu nog in de stekelstelling dat ze haar 'money back' moet hebben en dat daarvoor de ruimtelijke kaders snel aangepast moeten worden (raadsvergadering Kadernota juli). Dit kennelijk om zonder kennis en creativiteit voor zichzelf een profijtelijke bestemming te realiseren op een beperkt stukje voormalig dancingterrein aan de baai, bijvoorbeeld voor woningbouw of hotelbouw. Dit los gezien van de waarde van de bredere omgeving van de Baai. De gemeente komt ook hier in de rol van private projectontwikkelaar (geld) met zichzelf in de knoop in haar rol van behartiger van het algemeen belang (goede ruimtelijke ordening). Daar maakt de Raad van State gehakt van, als het zover mocht komen.

TEGENGAS

Door de Tweede Kamer zijn amendementen aangenomen op de nieuwe Mijnbouwwet die regelen dat het Waddengebied, de Waddeneilanden, Natura-2000 gebieden bij de eilanden en het Werelderfgoed Wadden worden aangewezen als gebied waarin geen mijnbouwinstallaties (gasinstallaties) meer geplaatst

mogen worden. Dit is al een enorme overwinning voor gas(T)vrij Terschelling, de Waddenvereniging en Milieudefensie. Nu nog naar de Eerste Kamer en dan de initiatieven van Tulip Oil wél in het Hoornse Bos begraven. Waar tegengas toe kan leiden!

TOEKOMSTVISIE TS25

TS25 is zonder veel politieke discussie vastgesteld door de gemeenteraad. Eigenlijk is het niet meer dan een verkenning of voorstudie, want de meeste onderwerpen zijn alleen aangestipt en niet geanalyseerd of toekomstgericht uitgewerkt. “Dat moet allemaal nog”, zegt de gemeente. Analyses in onderling verband op het terrein van bevolkingsontwikkeling, werkgelegenheidsontwikkeling, woningbouw, collectieve voorzieningen (onderwijs, zorg e.d), polderontwikkeling, toeristische ontwikkeling, duurzame energie en openbaar bestuur zullen dus nog moeten volgen. De inbreng van SOS in de discussies - zie Miedbringers van juli 2015, december 2015 en april 2016 - is door de gemeente genegeerd. Onze suggestie voor een Nationaal Landschap Terschelling, juist uit promotioneel oogpunt, is in het geheel niet aan de orde gesteld. Dus ook de voorgenomen burgerparticipatie moet nog serieus starten, liefst vóór 2025. Dat vereist een open en integere bestuurs- en bedrijfscultuur.

Hilmar Schurink

Kwartaaljournaal

Op het moment van dit schrijven staat de zomervakantie weer te beginnen. Dit weekend barst het los en dat betekent volle veerboten van Doeksen. We zullen het ook merken aan de drukte op de wegen en de fietspaden. Maar voor een gezonde economie van ons eiland moeten we met z'n allen wat over hebben, zullen we maar denken.

Oerol ligt al een maand achter ons. Ook dan is het altijd druk. De Oerolgangers verplaatsen zich bijna allemaal per fiets. Ze hebben dit jaar gunstig weer gehad met sporadisch een regenbuitje. En ieder jaar worden weer meer toegangskaarten verkocht. Het Oerol-publiek is altijd rustig en excessen komen er bijna niet voor. Dat is wel eens anders tijdens de bouwvakvakantie.

De Sint Jan-draverij die traditioneel op 25 juni in de dorpsstraat van Midsland wordt gehouden, werd dit jaar uitgesteld naar 6 juli wegens een sterfgeval. Waren het vroeger de boeren op hun eigen karrepaard die streden om de hoogste eer, dit jaar werden de eerste vier plaatsen ingenomen door dames. Hieronder het overzicht van de activiteiten van bestuursleden van SOS afgelopen maanden.

- ▶ *Op 24 maart* waren we aanwezig bij een BeheerOverlegGroep-vergadering op het gemeentehuis.
- ▶ *Op 29 maart* zijn we aanwezig bij een raadsvergadering. Op de agenda stond het aanbrenge van enkele wijzigingen in de Algemene Politie Verordening. Voor het overige betrof het alleen hamerstukken.
- ▶ *Op 30 maart* konden we in het gebouw ET-10 meepraten over de toekomst van het zwembad ‘De Dôbe’. Het huidige contract loopt af per 1 januari 2017 waarna sluiting dreigt.
- ▶ *Op 5 april* zijn we aanwezig bij een raadscommissie-vergadering. De voorgenomen uitbreiding van fietsenverhuur Zeelen aan de W.B.-kade te West-Terschelling kan geen genade vinden bij de politieke partijen. Wel wordt het terras gelegaliseerd van de Cranberryschuur aan de badweg naar Paal Acht. Het herstelplan van de manege te Hoorn komt ter tafel. De eigenaar wil in een nabij gelegen weiland 20 recreatiewoningen bouwen en de huidige manege slopen. Dit plan vindt echter geen genade bij de politiek. Vervolgens beslist de raad om € 20.000,- uit te geven aan de viering van de Brand van 1666 in augustus van dit jaar. En voor de aanleg van een golfbaan wordt €50.000,- uitgetrokken. SOS spreekt over dit onderwerp in.
- ▶ *Op 19 april* bekijken we de bouwtekeningen van de uitbreiding van museum ‘t Behouden Huys. Door aankoop van het naastgelegen pand kan het museum een behoorlijke uitbreiding ondergaan.
- ▶ *Op 26 april* zijn we aanwezig bij een raadsvergadering. De plannen van de eigenaar van de manege te Hoorn gaan niet door. De raad beslist dat hij er maar voor moet zorgen dat de manege weer levensvatbaar wordt. En de raad beslist

positief over de subsidieaanvraag voor een golfbaan in het bos bij West. Tussen het zwembad en de badweg naar Paal Acht zou een 9-holes natuurbaan worden aangelegd.

▶ *Op 2 mei* vindt een raadscommissie-vergadering plaats. De Jaarrekening 2015 wordt besproken. Dat jaar werd afgesloten met een kleine twee ton winst. De vergadering wordt de volgende avond voortgezet en wordt de Toekomstvisie 2025 (TS-25) behandeld.

▶ *Op 6 mei* komt het algemeen bestuur van SOS voor vergadering bijeen.

En op 17 mei neemt het algemeen bestuur van SOS een kijkje in de Zelfpluktuin te Hoorn en worden rondgeleid door de eigenaar. Het gaat om hun bouwplan.

▶ *Op 24 mei* vindt een raadsvergadering plaats. De Toekomstvisie TS-25 wordt aangenomen. Rederij Waddentransport dreigt zijn ligplaats in de haven van Harlingen te verliezen. De raad wil via een motie deze rederij voor Terschelling en Vlieland echter trachten te behouden.

▶ *Op 31 mei* zijn we aanwezig bij een raadscommissie-vergadering. Aan de orde komt de uitbreiding van Huifkarbedrijf Terpstra in Hoorn. En de bouw van een zomerhuis te West aan Zee wordt besproken omdat dit niet in overstemming is met de eisen van welstand.

▶ *Op 7 juni* zijn we aanwezig bij een raadscommissie-vergadering. De Kadernota 2016 wordt besproken en de Hema in de Torenstraat te West mag uitbreiden van de raad.

▶ *Op 21 juni* vindt een raadsvergadering plaats. Huifkarbedrijf Terpstra te Hoorn mag uitbreiden. En de raad heeft ook geen problemen met de nieuwbouw van zomerhuis nr. 185 te West aan Zee.

▶ *Op 23 juni* hebben we informeel overleg over de aanleg van een golfbaan in de bossen van West met de stichting. Een aantal punten wordt duidelijk gemaakt.

▶ *Op 28 juni* zijn we op het gemeentehuis aanwezig om het kwelderherstel met de klankbordgroep te bespreken.

▶ *En op 30 juni* zijn we in de ET-10 waar een publieksavond wordt belegd over de aanleg van de golfbaan. Deze zal in het bosgebied komen vanaf het zwembad tot aan de badweg van Paal Acht. Met de aanleg van een negen holes golfbaan is een investering van 2,2 miljoen euro gemoeid.

▶ *Op 11 juli* zijn we aanwezig bij een raadsvergadering. Op de agenda staat o.a. de Kadernota 2016. Diverse onderwerpen komen hierbij aan de orde, waaronder het zwembad waarvan sluiting dreigt aan het einde van dit jaar, de haven die ons misschien in de toekomst een boel geld gaat kosten, de bebouwing op het festivalterrein van Oerol, verkoop van het terrein van de voormalige dancing 'Dellewal', etc. Verder verleende de raad een aanvullend krediet van € 195.000,- voor de verbouw van museum 't Behouden Huys te West-Terschelling.

Hierna gaat de raad op zomerreces.

▶ *Op 15 juli* zijn we aanwezig bij de onthulling van het 'Brandlaag-monument' voor de ingang van het Behouden Huys, en van de tentoonstelling '1666'. Een mooie publiekstrekker.

Beste lezer, ik ben er weer doorheen. Ik hoop samen met u van een rustige zomer te mogen genieten en hoop op fraai weer.

Secretaris Jaap Smit

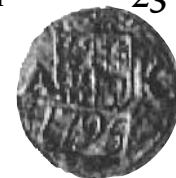
De Noordkaap op de Boschplaat

Op de Boschplaat staat nog altijd, dank zij de zorg van Stichting Ons Schellingeland, een zeekaap. Zij wijst niet langer de zeeman de weg, maar is wel een belangrijk cultuurhistorisch monument. De zeekaap op de Boschplaat is minder oud dan vaak gedacht, nog geen veertig jaar oud, maar staat wel in een traditie van vele eeuwen. Vroeger waren er veel kapen in het waddengebied, maar tegenwoordig zijn er maar enkele over. Dit artikel hoopt bij te dragen aan een beter begrip van dit kleine maritieme erfgoed.

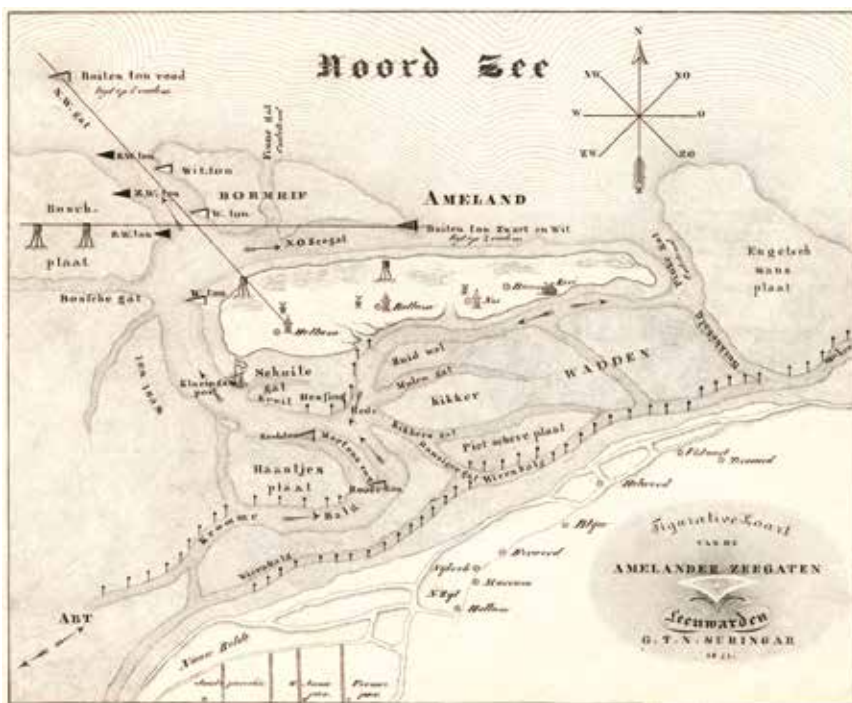
HET ZEEGAT VAN AMELAND EN DE HARLINGER ARMEN

De zeekapen op de Boschplaat vormden onderdeel van de betonning en bebakening van het zeevat van Ameland. In de middeleeuwen vormde dat nog de toegang tot de Middellzee. Volgens het Enckhuysers zeecaertboek (1598) van Lucas Jans Waghenaer werd het zeevat van Ameland vanaf 1596 betond. Daarbij hoorde een zeekaap bij Hollum op de noordwesthoek van dat eiland. Tot 1943 stond daar een kaap. Lange tijd in de zeventiende eeuw was er ook een kaap op het duin van de noordoosthoek van Terschelling, zo ter hoogte van paal 19 of 20. Op verschillende kaarten in het voor Terschelling zo belangrijke boek Spiegel van de Zuiderzee is dat goed te zien. De lijn van deze kaap met de destijds hoge kerktoren van Hoorn, en de lijn van de kaap en toren van Hollum kruisten elkaar bij het begin van het Westgat. Aan het eind van de zeventiende eeuw was de betonning in het slop geraakt. In 1713 besloten de Staten de betonning van het zeevat van Ameland op te dragen aan de Armenkas van Harlingen. Zij hadden al lange tijd de betonning van de Jetting, de vaarweg van de Friese kust naar zee, onder hun hoede. Het onderhoud van de betonning betekende ook de inkomsten van het tonnegeld. De schepen moesten een vast bedrag betalen voor het onderhoud van de betonning. Met een beetje beleid bleef daarvan het nodige over dat de armen van de stad Harlingen ten goede kon komen. Voor de inning van dat geld voer in bij het zeevat een inklaringsvaartuig ook wel uitlegger genoemd. In 1723 moesten zeeschepen een stuiver per last betalen, Hamburger en Bremer stukgoedvaarders alsmede beurtschippers twee stuiver per last en Groningenvaarders met lasten binnenboords 5 stuivers per reis. Vanaf 1727 was er ook sprake van klein bakengeld voor kleine en lege schepen. Voordien konden ndie zonder betaling passeren. Als teken van betaling verstrekte de stad Harlingen de schippers een bakenloodje. De laatste jaren zijn hiervan de nodige teruggevonden.

Uit 1745 is er een getekend kaartje bewaard van het zeevat met twee kapen op Ameland. Op de Boschplaat werd geen kaap getekend en die ontbrak mogelijk de hele achttiende eeuw. De betonning was eeuwen lang de verantwoordelijkheid van veel havensteden. Zo zorgde Emden voor de Eems, Groningen voor de Lauwers en Enkhuizen voor de beide zeevaten van Terschelling en Texel.

BAKENLOODJE
HARLINGEN

FIGURATIEVE KAART VAN DE AMELANDER ZEEGATEN. UITGEGEVEN DOOR STEEN-
DRUKKERIJK G.T.N. SURINGAR, LEEUWARDEN. COLLECTIE TRESOAR, LEEUWARDEN.

De kapen en vuurboeten bij West-Terschelling werden dus vanuit Enkhuizen onderhouden. In 1835 kocht de Nederlandse overheid de verschillende steden af. Harlingen droeg de tonnen en zeekapen over aan het Nederlandse loodswezen.

HOUTEN KAPEN OP DE BOSCHPLAAT

In de Leeuwarder Courant van augustus 1818 stonden meerdere advertenties waarin de voogden der Algemeene Armen van de stad Harlingen als administrateurs van het Amelandse gat en de Jetting Tonnagie de aanbesteding aankondigden van de bouw van twee nieuwe kapen op het strand van Terschelling. De aanbesteding was op 26 augustus dat jaar. De beide kapen, een grote en een kleine, gaven een navigatielijn aan waarmee de buiten ton van het Noordoostgat kon worden gevonden. Prachtig wordt dat aangegeven op een Figuratieve kaart van de Amelandse zeegeaten uit 1841, aanwezig in de bibliotheek van Het Behouden Huys (zie afb.1). Met een figuratieve kaart werd aangegeven dat het een schetskaart was, niet een nauwkeurig ingetekende zeekaart. De aangegeven kapen waren niet die van 1818, want in 1826 was de kleine Noordkaap weggespoeld en vervangen. In 1831 gebeurde dit nogmaals. In 1836 en in 1843 werden de kapen verzet zodat ze het Noordoostgat bleven aanwijzen. Zoals een spreekwoord zegt, als het getij verloopt verzet men de bakens. De houten zeekapen konden uit elkaar genomen worden en elders weer worden opgebouwd. In 1859 en ook in 1864 moest er een nieuwe noordkaap komen.

De situatie werd beschreven in de Gids in de Zuiderzee en noordelijke zeegeaten van 1891: "Op den Zuid-Oost-hoek van de Boschplaat staan twee kapen,

No $\frac{1}{2}$ O – ZZW $\frac{1}{2}$ Q₁₀₇₃ m van elkander, die hoofdzakelijk dienen tot verkenning in het zeegeat van Ameland. Her merk dezer 'kapen ineën' diende vroeger in het Oostgat, welk vaarwater tegenwoordig echtger eene meer Noordelijke richting heeft. De Kleine of Noordkaap, in 1859 geplaatst, bestaat uit een scherm of raam van houten ribben, vijfkant, in den vorm van een duivetil, en bevestigd aan een houten koning 10,5 m hoog; alles zwart geschilderd. De Groote of Zuidkaap, in 1843 opgericht, in 12,5 m hoog en op dezelfde wijze samengesteld, behalve dat het scherm vierkant is; van beide kapen is het front van het scherm naar NO gericht." In de winter van 1895 verdween de Zuidkaap. Tijdelijk werd er een bolbaken neergezet. In september van het zelfde jaar werd deze vervangen door een 8 m hoge, met ijzerdraden gestaagde, paal met een vierkant scherm met een zijde van 1,5 m. Het Noordbaken werd mogelijk vernieuwd en was met 10 m nu de Groote Kaap. De kaap had als voorheen een vijfhoekig scherm. Ten noordoosten hiervan werd een groot 8 m hoog bolvormig baken geplaatst. Vermoedelijk ook een gestaagde paal, maar dan met een grote bol als top. Met de kaap en bakens kon de ingang van het Akkepollegat worden gevonden.

IJZEREN KAPEN

In september 1914 verdwijnen de kaap en beide bakens, maar nu als gevolg van oorlogsgeweld. Door uitbreken van de Eerste Wereldoorlog besloot de Nederlandse defensie om de vuurtorens te doven en de nodige herkenningspunten langs de kust weg te breken. Talloze zeekapen – en ook het reddinghuisje op de Boschplaat – werden omgelegd. In 1915 werden nieuwe zeekapen, ditmaal niet van hout maar van ijzer, getekend en aanbesteed voor de Boschplaat. Al in 1845 was de Oostkaap op Texel uitgevoerd in gietijzer. Het was een degelijk ontwerp en stevig materiaal. De indrukwekkende kaap staat nog altijd bij de dijk op Texel. In 1867 kwam er een gietijzeren kaap op Rottumeroog. Die waaide enkele jaren later om, net als zijn opvolger, maar de Emders Kaap van 1883 is nog altijd een sieraad van dit kleine eiland. Er werden naar dit model meer kapen gebouwd, waaronder ook de kaap bij Hollum in 1890. In 1915 werd een grote en een kleine kaap ontworpen met een nieuwe constructiewijze. De kapen waren opgebouwd met hulp van gietijzeren buizen met flenzen. Er kwam een groot model voor de Engelsmanplaat, de Noordsvaarder en de oostpunt van de Boschplaat en een klein model waarvan er twee werden ontworpen eveneens voor de oostpunt van de Boschplaat. De kapen waren gefundeerd op schroefpalen. De oorlog duurde echter langer dan gedacht en de zeekapen werden uiteindelijk pas in 1919 gebouwd. Het exemplaar voor de Noordsvaarder kreeg een ijzeren reddinghuisje. De grote 16,4 m hoge kaap met vijf transen voor de Boschplaat kreeg een vijfhoekig scherm en de beide kleine 10 m hoge kapen met drie transen een rechthoekig en een ruitvormig scherm. Al na vier jaar in 1923 waaide bij een storm de kleine Zuidkaap om. De overgebleven kapen hebben tientallen jaren de oostpunt van Terschelling bepaald. Op de aardige reisgids De Waddeneilanden uit 1954 staat op de voorkant een

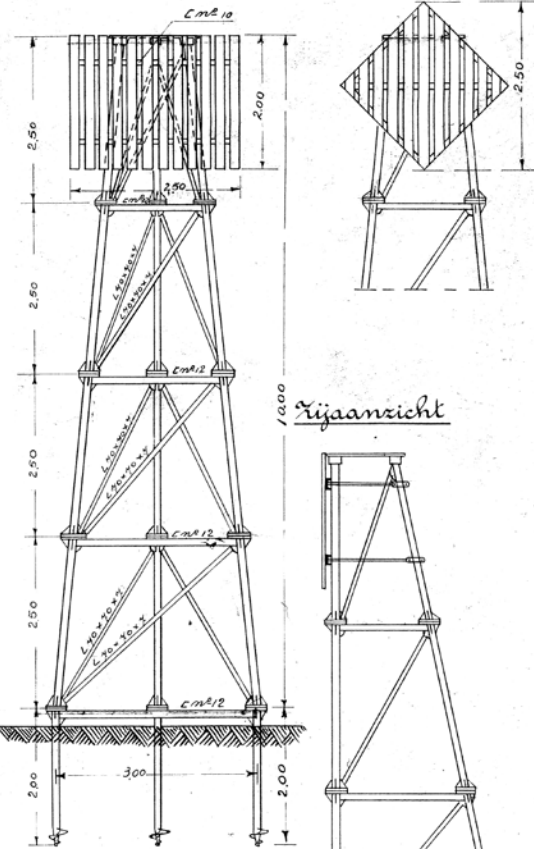

Twee kleine kappen voor de Boschplaat: een met rechthoekig- en een met ruitvormig scherm.

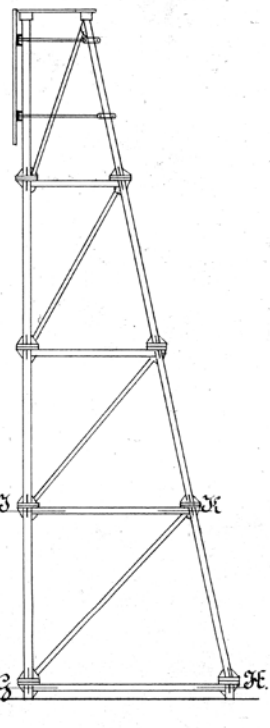
Schaal 1: 50

aanzicht

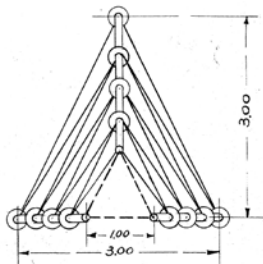
aanzicht

rijzaanzicht

platte grond

dramatische foto van de grote kaap in een grote leegte van de Boschplaat met op de voorgrond de resten van een klein scheepswrak. De fotograaf van het boekje, Cas Oorthuys, maakte een serie mooie foto's van de kaap. Door afslag en ijsgang werd de kaap toen al bedreigd. Een jaar later, in 1955, werd de grote kaap door Sjoerd Tot en Henk Pluim uit elkaar geschroefd en op de Derde Duintjes weer opgebouwd. De kaap kwam op een duin te staan zodat de onderste trans weggelaten kon worden. De kaap werd gefundeerd op betonnen blokken. De locatie van de kleine Noordkaap was ook bedreigd. In 1956 werd deze iets meer naar het westen op de oostpunt van de stuifdijk opnieuw opgebouwd. De beide kappen hoorden bij de Boschplaat en vormden voor alle bezoekers een vast herkenningspunt.

OVERBODIG VOOR DE SCHEEPVAART
Ondertussen was het gebruik van de kappen voor de navigatie sterk verminderd. De kappen werden voornamelijk gebruikt voor de betonning om zich op te richten bij het uitzetten van boeien op de juiste plaats, maar ook als meetkaap zowel voor de hydrografie als voor de rijksdriehoeksmeting. Begin jaren zestig resulteerde dat nog in nieuwe kappen zoals op het Oerd op Ameland of de Kobbeduinen op Schiermonnikoog. In 1963 was echter een radiogestuurd locatiesysteem Hi-fix ontworpen. In de loop van de jaren zestig kwam het ook in Nederland in gebruik. Begin jaren zeventig riep dit de vraag op of de kappen nog langer zinvol waren. In 1973 stelde de studiedienst Delfzijl van

BOUWTEKENING KLEINE KAAP. COLLECTIE NATIONAAL ARCHIEF DETAIL VAN KAART 2.12.25 INV.NR. 1669.

NOORDKAAP OP EEN PRENTBRIEFKAART, CA 1950.

Rijkswaterstaat dat hi-fix gebruikte, dat er af en toe omstandigheden waren waarop teruggegrepen werd op de kappen. Als door atmosferische storingen het systeem uitgevallen was duurde het lang voor alles weer herijkt was. De kleine schepen waren nog niet met hi-fix uitgerust en gebruikte nog de kappen, net als bij metingen op de eilanden waar met Theodoliet werd gewerkt. De betonning was op dat moment nog niet uitgerust met hi-fix, maar dat liet niet lang op zich wachten. Het loodswezen besloot een aantal kappen niet langer te onderhouden. De grote kaap op de Boschplaat was inmiddels aan groot en kostbaar onderhoud toe. Aanvankelijk stond de gemeente Terschelling op het standpunt dat de Grote Kaap als karakteristiek herkenningspunt van de Boschplaat niet gesloopt moest worden. Maar toen bleek dat het loodswezen de verantwoordelijkheid voor het kostbare onderhoud bij de gemeente neerlegde, gaf deze helaas op 19 januari 1978 rap een sloopvergunning. De directeur van het Loodswezen district Noord maakte over de kappen op Terschelling bekend op 1 maart 1978 dat in de week van 17 februari tot en met 3 maart de Noordkaap op de oostpunt en de Grote Kaap op een duin nabij kilometerpaal 25 zou worden neergehaald. De Grote Kaap kon op de zeekaarten en zeemansgidsen worden doorgehaald. De Noordkaap zou worden vervangen door een nieuwe gelijkvormige kaap op dezelfde plaats als de oude. Rond 6 maart was de Noordkaap weer gereed. De Firma W.L. Zeelen uit Harlingen kreeg opdracht de Grote Kaap te slopen en het materiaal af te voeren. Na het omtrekken van de kaap onder de kundige leiding van Rein Buren zag Staatsbosbeheer in dat afvoer tot grote schade aan het duin zou leiden. Daarop werd de kaap en bijhorende betonnen fundamenten op hun verzoek ter plekke onder het zand verborgen. De Fa Zeelen mocht ook de Noordkaap vervangen door een identieke kaap van gegalvaniseerd ijzer. Het slopen van de oude kaap kostte 4000 gulden, het bouwen van een nieuwe kaap

RECENTE FOTO KAAP

43710 gulden, beide bedragen exclusief 18% BTW. Hierbij werd gebruik gemaakt van de bouwtekening van 1915 en de nieuwe kaap werd op de oude schroefpalen gezet. Op een onbekend moment is het ruitvormige scherm vervangen door het huidige rechthoekige scherm. Misschien is er onder de lezers iemand die weet wanneer dit werd veranderd. Ir. Van Suchtelen, de grote voorvechter van het behoud van maritiem erfgoed moest bij zijn foto's van de kappen van de Boschplaat met spijt vermelden "afgebroken 1978". Alleen de grote gietijzeren kappen op Rottumeroog en Texel konden mee door zijn inspanning worden behouden en zijn nu Rijksmonument.

ERFGOED

De Noordkaap was in 1978 vernieuwd en kon zo een hele tijd mee, maar het nut voor de scheepvaart was erg beperkt geworden en Rijkswaterstaat wilde op den duur niet langer de verantwoordelijkheid nemen. In 2002 heeft Stichting Ons Schellingerland deze overgenomen omdat ze terecht de Noordkaap zag als bijzonder maritiem erfgoed dat tot de kenmerkende gebouwen van het eiland behoort. Ooit hadden op Terschelling wel acht kappen gestaan, drie op de Boschplaat, twee op het hoge duin bij West-Terschelling, twee op de Noordsvaarder en nog een scherm tussen paal 6 en 7. Op de andere eilanden stonden er ook meerdere. De kaap op Griend is overgebleven van drie stuks. Kortom de zeekaap is een zeldzaam type monument geworden. De Noordkaap maakt niet zonder reden deel uit van de fietsroute Sporen in het land, 1000 jaar mensen op Terschelling (2005, blz. 19).

De oostpunt van de Boschplaat is de laatste decennia sterk aan veranderingen onderhevig. In 2004 werd de Noordkaap een stuk naar het westen geplaatst, maar moest in 2007 daar weg om een jaar later op zijn huidige plaats nog meer naar het westen op betonblokken gezet te worden. Het scherm is in deze tijd vervangen en met opzet evenwijdig met de kustlijn geplaatst, met het oog op eventuele peilingen voor de scheepvaart in de Waddenzee. Destijds lieten ook

BOVEN EN ONDER: FOTO'S VAN IR. HANS VAN SUCHTELEN, 1978. COLL: RIJKSDIENST VOOR HET CULT. ERFGOED, AMERSFOORT.

vele wadvaarders zich nog droogvallen nabij de Boschplaat en die konden aldus duidelijk de Kaap onderscheiden. Dus die waren er bij gebaat. De kaap staat nu bij paal 26.400 ofwel 530 26' 27,7" NB, 50 30' 54,3" OL. Dit verplaatsen past in de oude traditie van zeekappen die door de tijd heen van plaats veranderen, maar, vrijwel onveranderd van vorm, de eeuwen door hun werk deden als oriëntatiepunt voor zeeman en eilander.

Groningen, Egge Knol

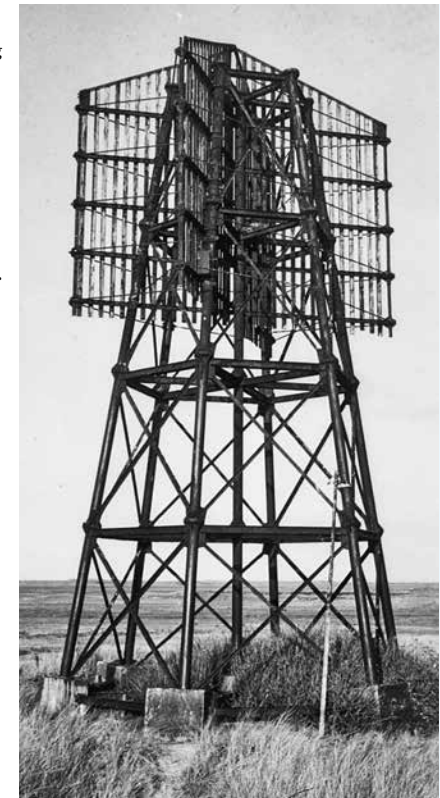
De auteur dankt Gilbert G. de Bruin, Dienst hydrografie, Jaap Smit, Stichting Ons Schellingerland, Terschelling, Hugo Gorter Terschelling en Ron T.M. Guleij, Nationaal Archief voor hun informatie en hulp.

Bronnen:

Nationaal Archief Den Haag Toegang 2.12.10 inv.nr. 329.27.18 en toegang 2.12.25 inv.nr. 1677, diverse Berichten aan Zeevarenden, zeemansgidsen voor de Nederlandsche kust, berichten uit De Terschellinger (2004,2007,2008) alsmede diverse krantenadvertenties via www.delpher.nl.

Literatuur:

Egge Knol 2013 IJzeren zeekapen in het Waddengebied De Vuurboet 22(2), 10-13.
 Egge Knol 2014 Klein maritiem erfgoed sterkt identiteit Wadden Friesch Dagblad 18 november 2014
 Cornelis Koeman 1970 Atlantes Neerlandici IV, 314.
 Allex Kussendrager 2012 De bakenloodjes van Harlingen. Detector magazine nr. 123, 12-16.
 Leeuwarder Courant 24 januari 1978: Bakens op eilanden raken in verval.
 Leeuwarder Courant 28 februari 1978: Maritiem monument op Terschelling toch nog gesloopt.
 E. van der Ley, 1891: Gids in de Zuiderzee en noordelijke zeegaten met inbegrip van de haven van Amsterdam. Amsterdam.
 Joke Spaans 1996: De Harlinger armenvoogden en de beveiliging van de scheepvaart in de zestiende, zeventiende en achttiende eeuw. De zeventiende eeuw 12, 341-355.
 Suchtelen, Hans van, 1978: Gietijzeren vuurtorens, oeverlichten en zeekapen. Spiegel der zeilvaart 2(6), 8-16.
 Walsmit, E., H. Kloosterboer, N. Person & R. Ostermann, 2009: Spiegel van de Zuiderzee. Geschiedenis en cartobibliografie van de Zuiderzee en het Hollandse Waddengebied. Houten.

Eiland zonder grenzen

Het simpele niets doen, het mijmeren, het zwijgen, zomaar uit het raam staren; die tijd lijkt voorgoed voorbij. Op een bankje voor huis en een praatje met de burens; wie heeft daar nog tijd voor.

De mens is actief geworden, sportief; met zichzelf bezig. Hij heeft meer vrije tijd gekregen en heeft geen tijd. “Doen we nog iets leuks dit weekend?” De mens is onderweg, onrustig en communiceert met de iphone of ipad. Hij is in snel tempo aan het veranderen. Hij leeft bij de dag. Verleden is vergeten en aan de toekomst denkt hij liever niet. Generaties vervagen; families verdwijnen.

Met aangepaste kleding en iphone gaat hij op pad.

Vroeger was er bijna uitsluitend water en land. We maakten tochtjes op het water of een ritje met de auto over de weg langs bekende punten. Soms ook gingen we op ‘e Riid met paard en wagen; met een oude fiets naar het strand; wat bot trappen op het wad of zonnebaden op de dijk. We wandelden of zwommen in de haven. Maar veel tijd was daar niet voor; vrije tijd was schaars.

Het was vroeger water of land. De gebieden daartussen: grensgebieden, waren moeilijk beloop- of berijdbaar of onbereikbaar. Maar die grensgebieden, waar water en land grenzen, zijn nu juist die gebieden waar het natuurlijke leven optimaal gedijt. In die zones vindt men veel planten en dieren en dan met name vaak de zeldzame soorten. Soorten die eisen stellen aan hun leefgebied; scherpe grenzen stellen. Dat is op de grens van hoog en laag, zoet en zout, voedselarm en voedselrijk, nat en droog.

Met die grensgebieden is Terschelling rijk bedeeld. En enige decennia geleden heerste daar in het algemeen rust. Maar nu zijn deze gebieden voor veel mensen bereikbaar geworden.

De nieuwe mens heeft wat meer geld en zeker tijd en heeft nu geschikt materiaal om ook deze kwetsbare gebieden te beleven. Hij heeft geschikte kleding, bergschoenen, een vlieger, een mountainbike, een 4WD, een rubberboot, jetski, quad, waterscooter, een surfplank en bovenal zijn iphone met gps.

Hij gaat er op uit; bewegen en sporten, vooral voor zijn gezondheid. Hardlopen, surfen, kitesurfen, vliegeren, blokarten, frisbeeën, skimboarden, toeren met de 4WD of de hond uitlaten.

De grenzen verdwijnen; alles is bereikbaar. De grensgebieden zijn te betreden en te berijden en te gebruiken. Helaas is de mens zich meestal niet bewust van de kwetsbaarheid van de ontdekte ruimte; van de verstoring die hij veroorzaakt.

Ik moest aan dit alles denken toen bekend werd dat mensen van Oerol het kweldergebied onder de dijk van Terschelling, weliswaar met goede bedoelingen, willen gaan opleuken. Zo'n project beweegt zich dan in het kader van Sense of place. “Sense of place” dacht ik; wat is dat? “Gevoel voor de omgeving”?

Ik lees op de site van Oerol:

“Sense of Place gaat over het onzichtbare. Over de langzame onstuitbare processen waaraan het Waddengebied onderhevig is en over de onzichtbare waarden, die herontdekt moeten worden. En Sense of Place gaat dat onzichtbare zichtbaar maken. Hoe maak je dat weer voelbaar? Sense of Place stelt de kwesties aan de orde, geeft nieuwe richtingen aan en formuleert antwoorden. Sense of Place initieert projecten op het gebied van culturele landschapsontwikkeling om veranderingen in het landschap rond de Waddenzee te bewerkstelligen.”

Het zal wel zijn, dacht ik, maar blijf van die gebieden af. Niet alles hoeft gebruikt te worden, opgeleukt of zichtbaar gemaakt. Laat de natuur zichzelf zijn; zonder kunstwerken en borden en paaltjes. Strip, de kwelder waar jaarlijks duizenden vogels overtijnen, een van de weinige nog; laat het met rust. Bescherm het, maar versier het niet. Handel met “Gevoel voor de omgeving!”

*op de bres
voor een
bijzonder eiland!*

*U kunt ons helpen door
donateur te worden
voor minimaal € 17,50 per jaar*

